

DE ONGELIJKHEIDSPARADOX IN BELGIË

Een samenvatting van de resultaten van BELSPO Project B2/191/P3/BE-PARADIS (2020-2024)

Januari 2025

Is de inkomensongelijkheid in België de afgelopen decennia toegenomen? Stel je die vraag aan de man of vrouw in de straat, dan is de kans groot dat die antwoordt van wel. De algemene perceptie is dat ook in België de ongelijkheid toeneemt. Toch is er amper wetenschappelijke evidentie voor te vinden, en officiële statistieken over Belgische ongelijkheid, zoals gepubliceerd door OESO of EUROSTAT, spreken dit gevoel tegen. Die tegenstelling tussen perceptie en objectieve cijfers was het vertrekpunt voor een grondig onderzoek naar de evolutie van ongelijkheid in België: *the Belgian Paradox of Inequality Studies (BE-PARADIS)*.

In het eerste deel van het onderzoek wordt de evolutie van inkomensongelijkheid nauwgezet in kaart gebracht en verklaard op basis van de bestaande en vaak gebruikte gegevensbronnen. Dat zijn inkomensenquêtes, afgenomen bij een representatieve steekproef van de Belgische bevolking. Methodologische wijzigingen over de tijd heen zorgen ervoor dat het niet eenvoudig is om een consistent beeld te schetsen over de evolutie sinds de eerste enquête uit 1985. Maar grondige **doorlichting van de bestaande data** bevestigt het beeld dat de inkomensongelijkheid in België laag is in vergelijking met andere rijke landen, en dat die ongelijkheid niet toeneemt.

Die stabiele trend in ongelijkheid is het resultaat van twee tegenwerkende ‘krachten’. Enerzijds zijn er socio-demografische veranderingen, zoals vergrijzing, gezinsverdunding en hoger scholingsniveau, die een opwaartse druk hebben uitgeoefend op het niveau van ongelijkheid. Maar die opwaartse druk werd meer dan geneutraliseerd door veranderingen in belastingen en uitkeringen.

Maar inkomensenquêtes hebben hun beperkingen. Terwijl inkomen uit arbeid goed gevat wordt, blijft inkomen uit vermogen grotendeels onder de radar. En rijken nemen vaak minder deel aan dergelijke inkomensenquêtes. Om inkomensongelijkheid beter en vollediger in kaart te brengen, werden daarom ook **andere databronnen** aangeboord: enquêtes naar het (inkomen uit) vermogen, de belastingaangiftes en de nationale rekeningen.

Die veel ruimere blik stuurt het eerder geschetste beeld grondig bij. De **inkomensongelijkheid is** niet alleen **hoger** dan uit de standaard enquêtes blijkt, ze **verloopt ook minder stabiel** dan we tot nog toe dachten. De dalende trend tot ongeveer 2010 komt tot stilstand, en sinds de financiële crisis neemt de inkomensongelijkheid in België toe. In tegenstelling met de VS, maar ook in sommige Europese landen zoals Duitsland, ligt de verklaring daarvoor in België niet bij toenemende ongelijkheid in inkomen uit arbeid. De **verklaring voor de toename in de ongelijkheid ligt bij het inkomen uit vermogen**. Ten eerste is sinds 2010 het inkomen uit vermogen sterker gegroeid dan het nationale inkomen. En daar bovenop is de ongelijkheid binnen dat inkomen uit vermogen ook nog fors toegenomen. Dat heeft te maken met de interesten op vastrentende activa die wegsmolten sinds 2010, terwijl andere kapitaalinkomens zoals dividenden – die veel ongelijker verdeeld zijn – en niet uitgekeerde winsten, zijn blijven toenemen.

Het tweede luik van het onderzoeksproject zocht de verklaring voor de paradox eerder in een discrepantie tussen wat mensen verstaan onder “ongelijkheid” en de invulling die er in de standaard rapportering van ongelijkheid aan gegeven wordt.

Zeker de recente energiecrisis heeft de perceptie gevoed dat **inflatie** de ongelijkheid in koopkracht tussen gezinnen verhoogt. Het onderzoek toont aan dat dit klopt voor die specifieke prijsstijging (in 2021-2022), maar maakt daar twee belangrijke kanttekeningen bij. Ten eerste is niet arm of rijk de belangrijkste factor van verdelingseffecten van prijsveranderingen, maar wel de grote heterogeniteit in bestedingspatronen. En ten tweede geldt de vaststelling van averechtse herverdelende effecten van inflatie in de periode 2021-22 niet voor de prijsstijgingen over een langere periode. Die hebben soms de ongelijkheid doen toenemen, maar ze soms ook doen afnemen.

Ook **woningprijzen** vormen vaak onderwerp van publiek debat. Toch blijkt de ongelijkheid in de waarde van woningen relatief laag te zijn en ze is redelijk stabiel. Wel is de ligging van de woning cruciaal voor **de toegang tot publieke goederen**, zoals scholen en ziekenhuizen. Het onderzoek bracht voor het eerst ongelijkheid in toegang tot die publieke goederen in kaart, en die ongelijkheid is hoger dan de inkomensongelijkheid. Hetzelfde geldt voor andere factoren dan alleen maar inkomen, die **welzijn** mee bepalen, zoals **gezondheid**, of de **verdeling binnen gezinnen**. Als die mee opgenomen worden in de analyse, dan is de ongelijkheid hoger dan als enkel naar gezinsinkomen gekeken wordt. Maar die ruimere blik heeft geen impact op de evolutie doorheen de tijd: de welzijnsongelijkheid blijft stabiel.

Tot slot werd **ongelijkheid tussen generaties** in kaart gebracht. In het publiek debat leeft het gevoel dat jongeren er minder goed aan toe zouden zijn dan vorige generaties, en dat ze het bijvoorbeeld moeilijker zouden hebben om een woning te verwerven. Dit onderzoek pleit ervoor om generaties op de juiste manier met elkaar te vergelijken: met name op hetzelfde moment in de levenscyclus. In dat geval is er, toch tot op vandaag, weinig evidentie voor het vermelde gevoel. Het inkomen van de huidige jongeren ligt zeker hoger dan dat van oudere generaties toen zij toetraden tot de arbeidsmarkt. En ook de aankoop van een eigen woning is niet opgeschoven naar een later moment in de levenscyclus.